ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ТЕЛЕКОМУНИКАЦИИ И ПОЩИ

ДО
ПРОФ. ГАЛИН ЦОКОВ
МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ТЕЛЕКОМУНИКАЦИИ И ПОЩИ
Изх. № 20-213 / 04.09.2024 г.
СОФИЯ

С Т А Н О В И Щ Е

от Академичния съвет
на Висше училище по телекомуникации и пощи - София

ОТНОСНО: *Проект на Постановление на Министерски съвет за изменение и допълнение на ПМС № 162 от 2001 г. за определяне на диференцирани нормативи за издръжка на обучението на един студент по професионални направления и ПМС № 328 от 2015 г. за определяне на средствата от Държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексната оценка на качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда.*

УВАЖАЕМИ ПРОФ. ЦОКОВ,

От името на Академичната общност на Висше училище по телекомуникации и пощи – София, изразяваме настоящото становище по повод обявения за обществено обсъждане Проект на Постановление на Министерски съвет за изменение и допълнение на ПМС № 162 от 2001 г. за определяне на диференцирани нормативи за издръжка на обучението на един студент по професионални направления и ПМС № 328 от 2015 г. за определяне на средствата от Държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексната оценка на качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда. Синхронизирането на посочените подзаконови нормативни актове с чл. 91, ал. 2 от Закона за висшето образование само по себе си е правилно действие по отношение механизма за финансиране на държавните висши училища и прилагането на процедурите по планиране и изпълнение на бюджета по смисъла на Закона за публичните финанси, Закона за Държавния бюджет на Република България за 2024 г. и подзаконовия нормативен акт, регламентиращ изпълнението на Държавния бюджет.

Предложените поправки в ПМС № 162 от 2001 г. за определяне на диференцирани нормативи за издръжка на обучението на един студент по професионални направления несъмнено ще създадат условия за намаляване на дисбаланса по отношение финансирането на средствата за издръжка на обучението между отделните

професионални направления и държавните висши училища, извършващи обучение в тези направления.

От друга страна, предложените поправки в ПМС № 328 от 2015 г. за определяне на средствата от Държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексната оценка на качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда и по-специално в Методиката за определяне на коефициента на висше училище по професионално направление (Приложение № 2 към чл. 2 от същия нормативен акт) ще създаде по-голям дисбаланс от съществуващия към настоящия момент по отношение на финансирането със средства за издръжка на обучението на отделните професионални направления и на едно и също професионално направление, по което се извършва обучение в различни държавни висши училища. В конкретика подобна промяна в средата на бюджетната година е рискова и необоснована, защото бюджетите на държавните висши училища към началото на 2024 г. са формирани и въз основа на Методиката за определяне на коефициента на висше училище по професионално направление, който е част от формулата за изчисление на средствата за издръжка на обучението. С предложения проект за изменение и допълнение за целите на изчислението на съставните части се използват същите данни, които са били база в подготовката на Бюджет 2024 г. в частта за определяне на бюджетните трансфери за държавните висши училища. Освен това се наблюдават и известни слабости в самата Методика, които предизвикват съмнения, че същата е създадена като математически апарат, чрез който целенасочено се влияе по точно определен начин върху определянето на средствата за издръжка на обучението като част от бюджетните трансфери на конкретни държавни висши училища. В Предварителната частична оценка на въздействието не са достатъчно аргументирани предложените поправки в ПМС № 328 от 2015 и по-специално в Методиката за определяне на коефициента на висше училище по професионално направление, което засилва посочените по-горе съмнения.

Академичната общност на висшето училище изразява своето отрицателно становище по отношение оценката на въздействието по отделни съставни части на Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда, като се аргументираме със следното:

- Предложеното изменение във формулата на **Коефициента за акредитация**, който се изчислява въз основа на Оценката за програмна акредитация (ОПА) предвижда увеличение на базовата стойност от 8,50 на 8,90. За посоченото от своя страна липсва мотив в представената Предварителната частична оценка на въздействието. В конкретика при промяната на настоящия коефициент, като се предвиди и тежестта на същия спрямо Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда, висшите училища получили Оценка за програмна акредитация по конкретно професионално направление под 9,16 ще получат стойност на Коефициента за акредитация под 1,00. Посоченото от

своя страна оказва негативен ефект върху Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда. Необходимо е да се обоснове защо базовата стойност се увеличава от 8,50 на 8,90, тъй като освен висшите училища, които понастоящем имат Оценка от програмна акредитация по професионалните си направления под 8,50, ще бъдат засегнати още 21 държавни висши училища, получили оценка между 8,50 и 9,16 по 28 професионални направления.

➢ Предложените поправки в **Коефициента за научни изследвания (Кни)** предвиждат увеличение с единица на стойностите, от които се изважда Комплексната оценка за научни изследвания, формирана от индикаторите за научни изследвания и техните тежести по приложение № 1 и стойностите на индикаторите, определени по методологията на Рейтинговата система на висшите училища в Република България към 31 октомври на годината, предхождаща годината, за която се определят средствата (КОНИ). За конкретните професионални направления, попадащи в хипотезата на т. 3.1 от Методиката, във формулата се изменя числото „53“ с числото „54“, а за професионалните направления, попадащи в хипотезата на т. 3.3 се изменя числото „45“ с числото „46“. Най-съществената промяна, която се наблюдава при изчислението на настоящия коефициент е изменението на знаменателя от „200“ на „80“, при което се получава резултат с по-голяма абсолютна стойност (в сравнение с настоящите правила). В продължение на изчисленията последната трябва да се извади от 1 и по този начин се получава абсолютна стойност на Коефициента за научни изследвания, която по елементарен математически начин автоматично се занижава. В Предварителната частична оценка на въздействието са пропуснати мотивите за изложените дотук промени, което буди съмнение в резултата, който настоящия коефициент цели да постигне, тъй като същият придобива подчертано негативен характер, приложен в изчисляването на Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда. Позитивното, което се наблюдава е стимулирането на конкретни висши училища с голямо общо количество на научната продукция, т.е. широкопрофилните висши училища съответно с по-голям брой на академичния състав. Друг момент, който се забелязва в Коефициента за научни изследвания е, че той отразява 28% от цялостната комплексна оценка на професионалното направление в съответното висше училище с изключения на висшите училища, обучаващи студенти в професионалните направления по изкуства. Посоченото отразява, че веднъж коефициентът се апробира при формиране на оценката по Рейтинговата система, като класации на ниво „Висше училище“ и на ниво „Професионално направление“, което е съществено при изчислението на представените по-долу коефициенти. Втори път, същият участва при формирането на Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда и трети път, Коефициентът за научни изследвания участва при формирането на Коефициента за първо място, който пък от своя страна се мултиплицира в Коефициента за професионални направления с очакван бъдещ недостиг на пазара на труда.

➢ При предложеното изменение в изчисляването на **Коефициента за реализация на пазара на труда (Крпт)** също липсва аргументация в Предварителната частична оценка на въздействието. Наблюдава се съществена промяна на матрицата, формираща стойността на настоящия коефициент, която се мултиплицира в Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда. Предвидените поправки в матрицата предлагат още по-голямо разграничение в маргиналните стойности – максималната се увеличава от 1,25 на 1,40, а минималната спада от 0,75 на 0,57. По този начин се планира още по-голям дисбаланс в стойностите на коефициента от 0,52 на 0,83 или с разлика от 0,31. Приложено в изчислението на Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда, се увеличава разликата във финансирането на средствата за издръжка на обучението между държавните висши училища, които осъществяват обучение в съответното професионално направление. Дискусионен е и моментът дали този коефициент следва да е съставна част на Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда, тъй като реализацията по призвание е субективен фактор, изразяващ желанието на всеки един завършващ студент за реализация по специалността, която завършва, или насочване към друга сфера от икономиката, била тя по-приоритетна откъм развитие и по-добре платена откъм реализация.

➢ Като цяло **Коефициента за първо място (К1м)** притежава засилено дискриминационен характер при формирането на Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда. В потвърждение на посоченото излагаме следните аргументи:

- Първо, висшето училище, определено на първо място по конкретно професионално направление получава и най-голям брой точки по Рейтинговата система и съответно по-висок резултат по отношение на Коефициента за акредитация и Коефициента за научни изследвания;
- Второ, настоящият коефициент се мултиплицира в изчисляването на резултата за Коефициента за професионално направление с очакван бъдещ недостиг на пазара на труда (Кпнобн), което нарушава правилото "non bis in idem", при което заелото първо място висше училище, вследствие на неравностойно определените правила получава допълнителна подкрепа, която вече е калкулирана в компонентите, поради които е заел това първо място. По този начин той е стимулиран два пъти на едно и също основание. Обратното – останалите висши училища, извършващи обучение в същото професионално направление са допълнително изкуствено отдалечени от него.

В конкретика при изчислението на Коефициента за първо място, висшите училища, определени на първо място в Рейтинговата система по конкретни професионални направления могат да получат максимална абсолютна стойност от 1,656. Посоченото, мултиплицирано в Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с

потребностите на пазара на труда, при равни други условия (т.е. всички останали компоненти на Kij да са със стойност 1,00) означава, че конкретното висше училище може да получи Коефициент за комплексна оценка с 65% повече от неговите конкуренти по отношение на финансирането със средства за издръжка на обучението в това професионално направление. Също така не е ясно аргументирано разграничението между т. 5.3.2 от Методиката, при което дадени висши училища получават абсолютна стойност на коефициента от 1,38 за първото си място, а останалите, които попадат в хипотезата на т. 5.3.1 от Методиката получават стойност от 1,15 за първото си място в съответното професионално направление.

- При **Коефициента за професионално направление с очакван бъдещ недостиг (Кпнобн)** най-голямо влияние оказва дали конкретното професионално направление е определено като приоритетно или не, както и дали висшето училище, извършващо обучение в това професионално направление е определено на първо място или не е. Тук най-съществено е видимо нарушението на правилото "non bis in idem". Определените за „неприоритетни" професионални направления получават базова стойност на коефициента от 1,00, т. е. върху тях същият не оказва никакво въздействие. От друга страна, определените за приоритетни професионални направления могат да получат както положителен, така и отрицателен ефект от настоящия коефициент, мултиплициран в Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда, в зависимост от това какви резултати са постигнали по отношение на план-приема си по специалностите от същите професионални направления.

- Като цяло **Коефициента за професионално направление, което не е определено като приоритетно и в което се обучават повече от половината от общия средноприравнен брой учащи във ВУ (Кпнппу)** прави впечатление, че стимулира конкретни професионални направления, по които се обучават студенти от конкретни висши училища. Той мотивира определените като неприоритетни професионални направления, като в предложеното изменение се предвижда увеличение в Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда със стойности между 1,15 и 1,55, които оказват значително въздействие. Също така, този коефициент дава възможност на конкретни висши училища да планират приема на студенти по начин, който ще им осигури изкуствено завишаване на Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда и съответно получаване на повече средства за издръжка на обучението в професионалното направление. В тази част също липсва ясна аргументация от страна на Предварителната частична оценка на въздействието и прецизиране наличието на този коефициент в Методиката за определяне на коефициента на висше училище по професионално направление.

- В **Коефициента за професионално направление с намаляващ прием (Кпннп)** като цяло не е отчетен факторът „Демографска криза" и същият засилва дисбаланса по

релацията „Висше училище в София – Висше училище в останалите населени места от страната“. Съществено значение има и фактът, че този коефициент се прилага само за професионалните направления, определени като приоритетни. Предвид последното се обосновава и аргументът, че с прилагането на настоящия коефициент се засилва и дисбалансът между „приоритетните“ и „неприоритетните“ професионални направления и същият може да бъде тълкуван като дискриминационен признак.

С предложените изменения в изчисляването на изброените по-горе коефициенти, които са съставни части на Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда, формиран като произведение между тях, се наблюдава необосновано увеличаване в диапазона между маргиналните стойности – максималната стойност се увеличава, а минималната стойност бележи още по-голям спад. Това от своя страна води до още по-голям дисбаланс при финансирането със средства за издръжка на обучението на едно професионално направление, в което се обучават студенти в различни висши училища. За да бъде постигнат баланс при формиране на средствата за издръжка на обучението за професионалните направления в държавните висши училища следва да се прецизират съставните части на Коефициента за комплексна оценка на качеството в съответствие с потребностите на пазара на труда.

Академичната общност на Висшето училище по телекомуникации и пощи изразява настоящото становище и призовава за по-задълбочен анализ, при който да се избегнат посочените по-горе слабости и привеждането на Методиката за определяне на коефициента на висше училище по професионално направление в съответствие със заложените цели и дейности в Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2021 – 2030 година и по-специално при дефинирането на отделни професионални направления за изследователски, образователни и професионални висши училища и законовото им регламентиране по отношение на изискванията, финансирането, акредитацията и други съществени елементи, засягащи дейността им.

Изразяваме готовност за формиране на предложения по привеждане на Методиката за определяне на коефициента на висше училище по професионално направление в съответствие с чл. 91, ал. 2 от Закона за висшето образование, заложените цели и дейности в Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2021 – 2030 година и Оперативния план по нейното изпълнение.

С УВАЖЕНИЕ:

Председател на Академичния съвет:

проф. д-р Магдалена Тенекедова

Членове на Академичния съвет:

доц. д-р Радн. Димитров
доц. д-р Павлинка Радойска
ас. Гогул Господинев Господинов
доц. д-р Валери Гочев
доц. д-р Александър Лилов
доц. д-р Теодора Илчева
доц. д-р Вихра Димитрова
преп. Нина Найденова
проф. д-р инж. Гр. Михайлов
ас. Теодора Атанасова
доц. д-р инж. Иванка Ценчева
Борис Б. Станимиров
Олег Димитров Митев
Владислав Атлепов Фидев
Радослав Иванов Ненов
Николай Рашев
доц. д-р инж. Огнян Асенов
Фади Хаки Мурад
проф. д-р. Костадин Марков
доц. д-р. Любов Чешева
гл. ас. д-р. Кирил Илиев
доц. д-р инж. Десислава Дежева Георгиева
доц. д-р Иван Иванов